

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 20. mai 2022
(OR. fr)

9258/1/22
REV 1

DATAPROTECT 163
JAI 699
ENFOPOL 286
COPEN 203
RELEX 685
TITULAIRES 2
POLCOM 37

MÄRKUS

Saatja:	Eesistujariik
Saaja:	Delegatsioonid
Teema:	Isikuandmete edastamine – eesistujariigi dokument

Delegatsioonidele edastatakse lisas nõukogu **9.–10. juuni 2022. aasta** istungiks (justiits- ja siseküsimused) eespool nimetatud dokument.

Isikuandmete edastamine on viimastel aastakümnetel muutunud suureks majanduslikuks, julgeoleku- ja strateegiliseks väljakutseks. Euroopa andmekaitsemääruse ning politsei- ja kriminaalõigusasutuste andmekaitse direktiivi vastuvõtmisega 2016. aastal täiendas ja tugevdas Euroopa Liit juba sel ajal uuenduslikku Euroopa andmekaitsealast õigusraamistikku ning sellest sai ülemaailmne standard.

Euroopa isikuandmete edastamise mudel

Mis puudutab andmete rahvusvahelist edastamist, siis on Euroopa õigusaktidega loodud meetmepaketi keskseks vahendiks kaitse piisavuse otsus. Tegemist on ainulaadse ja omapärase õigusliku vahendiga: nimetatud otsus sünnib kahepoolsete läbirääkimiste tulemusena, kuid ei ole rahvusvaheline leping, vaid Euroopa Komisjoni otsus, mis võetakse vastu pärast Euroopa Andmekaitse nõukogu arvamuse saamist ja pärast komiteemenetluse kohaselt liikmesriikide kaasamist hõlmavat menetlust. Euroopa Parlament pöörab selles valdkonnas tehtavale tööle muuhulgas suurt tähelepanu.

Kõige tuntum näide kaitse piisavuse otsusest on *Privacy Shield*. Andmete edastamine Euroopa Liidust Ameerika Ühendriikidesse on üheaegselt massiivne tegevus ning teisalt suur majanduslik ja julgeolekualane väljakutse mõlemal pool Atlandi ookeani. Seetõttu avaldaski mõlemal mandril kaubandusküsimustes suurt vastukaja Euroopa Liidu Kohtu poolt 2015. aastal programmi *Safe Harbor*¹ ja seejärel 2020. aasta juulis andmekaitseraamistiku *Privacy Shield*² kehtetuks tunnistamine.

¹ Euroopa Kohtu 6. oktoobri 2015. aasta otsus kohtuasjas C-362/14: Schrems I.

² Euroopa Kohtu 16. juuli 2020. aasta otsus kohtuasjas C-311/18: Schrems II.

25. märtsil 2022 teatasid Euroopa Komisjoni president ja Ameerika Ühendriikide president, et pärast peaaegu aasta kestnud läbirääkimisi jõuti põhimõttelisele kokkuleppele Ameerika Ühendriikides vajalike regulatiivsete reformide põhijoontes, et saavutada kaitsetase, mis on vajalik uue kaitse piisavuse otsuse vastuvõtmiseks, mis võimaldab edastada isikuandmeid Ameerika Ühendriikides sertifitseeritud äriühingutele. Komisjon võib võtta vastu kaitse piisavuse otsuse, kui kooskõlas Euroopa Liidu Kohtu osutatud nõuetega on ette nähtud piisavad tagatised selle kohta, et ametiasutused järgivad andmete juurdepääsu puhul vajalikkuse ja proportsionaalsuse põhimõtet, ning kui luuakse õiguskaitsemehhanism, mis on avatud Euroopa kodanikele ja elanikele, kes vastavad põhiõiguste hartas sätestatud kriteeriumidele. Eesmärk on tagada nende isikute õiguste täielik austamine, kelle andmeid edastatakse. Nimetatud otsuse vastuvõtmine on Euroopa Liidu jaoks suur väljakutse: eesmärk on saavutada kokkulepe, mis võimaldaks ettevõtjatel jätkata oma tegevust täielikus kooskõlas ELi õigusega, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Liidu Kohus.

Praegu kehtib lisaks mitu muud kaitse piisavuse otsust.

- Komisjon on võtnud isikuandmete kaitse üldmääruse eelse õiguse alusel vastu 11 kaitse piisavuse otsust³;
- Alates isikuandmete kaitse üldmääruse jõustumisest on vastu võetud neli kaitse piisavuse otsust: neist kolm kuulub isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldamisalasse ning on seotud andmete edastamisega Jaapanisse, Ühendkuningriiki ja Lõuna-Koreasse, ning üks on võetud vastu politsei- ja kriminaalõigusasutuste andmekaitse direktiivi alusel andmete edastamiseks Ühendkuningriiki.

³ https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/international-dimension-data-protection/adequacy-decisions_en/ – Andorra, Argentina, Fääri saared, Guernsey, Iisrael, Jersey, Kanada, Mani saar, Šveits, Uruguay, Uus-Meremaa.

Need kaitse piisavuse otsused on oluline vahend Euroopa mudeli edendamiseks. Samuti on oluline märkida, et mitu riiki on oma riigisisises õiguses välja töötanud sarnased edastusvahendid ning mõned riigid, eelkõige Ühendkuningriik ja Šveits, tunnustavad automaatselt piisava kaitsega andmete edastamisena edastamist sellistesse kolmandatesse riikidesse, mille kaitse on komisjoni hinnangul piisav. Lisaks võttis Jaapan paralleelselt Euroopa kaitse piisavuse otsusega vastu oma kaitse piisavuse otsuse Jaapanist Euroopa Liitu edastamise kohta.

Et jääda õiguslikult usaldusväärseks, tuleb kaitse piisavuse otsuseid korrapäraselt hinnata. Samuti võivad need olla ajutist laadi, kui on kindlaks tehtud konkreetset õiguslike lahknevuste riskid.

Lisaks on isikuandmete kaitse üldmääruses ette nähtud muud edastamist reguleerivad vahendid, näiteks lepingu tüüptingimused, mis on kõige enam kasutatav andmeedastusvahend, siduvad kontsernisisised eeskirjad ja asjakohased kaitsemeetmed muudes õiguslikult siduvates dokumentides. Need on olulised, kuna piisavusmehhanism on väga nõudlik ja seetõttu ei ole see kõigi kolmandate riikidega teostatav, kuigi andmete edastamine on vajalik. Lisaks on lepingu tüüptingimused paljudes kolmandates riikides levinud andmeedastusvahend.

Isikuandmete edastamise osatähtsus rahvusvahelistel kaubandus- ja poliitilistel foorumitel

Isikuandmete rahvusvahelise liikumise küsimus kahe- ja mitmepoolsetel kaubanduslääbirääkimistel ning mitmepoolsetel foorumitel, nagu G7 ja G20, on viimastel aastatel omandanud strateegilise mõõtme. Seda käsitletakse sageli koos isikustamata andmete edastamise küsimusega, mis on samuti väga strateegiline, kuid hõlmab teistsuguseid väljakutseid. Eesistujariik Prantsusmaa on kaardistanud klauslid ja deklaratsioonid, mis on seotud isikuandmete edastamisega selles kontekstis, tuues esile peamised suundumused selles valdkonnas ning tugeva koordineerimise tähtsuse riigi ja Euroopa tasandil, et tagada ühtsed seisukohad kõigil foorumitel. Sellega seoses on koostatud eesistujariigi aruanne.

Lisaks allkirjastasid Euroopa Liit, Austraalia, Komoorid, Lõuna-Korea, Mauritius, India, Jaapan, Uus-Meremaa, Singapur ja Sri Lanka, mis hõlmavad kokku rohkem kui kahte miljardit inimest, 22. veebruaril 2022 India ja Vaikse ookeani piirkonnas tehtava koostöö ministrite foorumil ühisdeklaratsiooni eraelu puutumatuse ja isikuandmete kaitse kohta.

Muu hulgas on mitmed teised rahvusvahelised organisatsioonid, nagu Aasia ja Vaikse ookeani piirkonna majanduskoostöö (APEC) ja Kagu-Aasia Maade Assotsiatsioon (ASEAN), tegelenud isikuandmete rahvusvahelise edastamise küsimusega ning mitmepoolsetel foorumitel on järk-järgult tekkimas konkureerivad mudelid.

Isikuandmete edastamine: esmatähtis julgeoleku- ja õiguslane väljakutse

Digitaalsete vahendite üha laialdasem kasutamine kõigis valdkondades, sealhulgas kuritegelike nähtuste puhul, aitab käsitleda andmeedastust julgeoleku ja kuritegevuse vastase võitluse seisukohast üliolulise küsimusena. Sageli saab otsustavaks võimalus jagada andmeid kolmandate riikide pädevate asutustega. Edastamine on võimalik ainult kooskõlas Euroopa õigusraamistikuga ning liidu ja liikmesriikide vahelise pädevuste jaotusega kooskõlas olevas raamistikus. Sellised rahvusvahelised läbirääkimised võivad aidata edendada Euroopa standardit ja suurendada ülemaailmset lähenemist.

Seega on andmekaitsereeglite üle peetavatel läbirääkimistel olnud oluline roll läbirääkimistel Euroopa Nõukogu küberkuritegevuse vastase võitluse Budapesti konventsiooni teise lisaprotokolli üle. Euroopa seisukohti on koordineerinud Euroopa Komisjon. See kehtib tõenäoliselt ka läbirääkimiste puhul ÜRO konventsiooni eelnõu üle, mis käsitleb võitlust info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kuritegelikul eesmärgil kasutamise vastu.

Lisaks on liidu ja mitme kolmanda riigi (Ameerika Ühendriigid, Kanada ja Austraalia) vahel peetud läbirääkimisi või on käimas läbirääkimised mitme lepingu üle, mis käsitlevad broneeringuinfo edastamist, või on sellised lepingud sõlmitud. Andmed, mida lennuettevõtjad peavad reisijatelt koguma, sisaldavad selliseid sellist teavet nagu reisija nimi, reisi kuupäevad, marsruut, istekoha number, pagasiandmed, reisija kontaktandmed ja kasutatud makseviis. Pärast Euroopa Liidu Kohtu 26. juuli 2017. aasta arvamust, mida oli taotlenud Euroopa Parlament, on selgitatud Euroopa Kohtu nõudeid seoses broneeringuinfo edastamisega.

Lisaks on isikuandmete edastamise küsimus oluline ka teatavate kahepoolsete programmide või lepingute kontekstis, mis on seotud viisade väljastamise või viisanõudest loobumise programmiga.

Seoses andmekaitseraamistikuga *Privacy Shield* palub eesistujariik komisjonil esitada ülevaade kõnealustest Ameerika Ühendriikidega peetavatest aruteludest ning ministritel palutakse reageerida eelkõige väljavaatele võtta vastu uus kaitse piisavuse otsus andmete edastamiseks Ameerika Ühendriikidesse ning seoses tagatistega, mis tunduvad selles kontekstis olulised.

Samuti palutakse neil vastata järgmisele küsimusele: arvestades, et isikuandmete rahvusvahelisest edastamisest on saanud suur strateegiline väljakutse mitmes olulises avaliku poliitika valdkonnas, siis kas nõustute, et selle tulemusena peavad erinevad institutsioonilised osalejad, eelkõige komisjon ja nõukogu, viima ellu ühiselt ühtset ja ambitsioonikat Euroopa poliitikat?